

KS. JANUSZ GRĘŻLIKOWSKI

UNIwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie

J.GREZLIKOWSKI@DIECEZJA.WLOCLAWEK.PL

ORCID 0000-0002-8538-9208

Mirosław Krajewski, *Do końca wierni... Orędownicy Maryi, Karmelu i dobrej ziemi*, Dobrzyńskie Towarzystwo Naukowe, Obory 2020, ss. 178

DOI: <http://dx.doi.org/10.12775/TiCz.2020.047>

Studia nad historią „małych ojczyzn” – w tym przypadku ziemi dobrzyńskiej, historią Kościoła i działalnością zakonów oraz zgromadzeń zakonnych dają wiele interesujących wiadomości, korzyści poznawczych i satysfakcji oraz pozwalają lepiej poznać wspólnoty lokalne, Kościół powszechny i partykularny, działalność zgromadzeń zakonnych, ukazując ich wkład w życie społeczne, kulturalne i religijne społeczności lokalnych. Stąd prace historyczne – bo taką jest prezentowana publikacja – wymagają zarówno pod względem merytorycznym, jak i formalnym, sporego i intelektualnego oraz twórczego wysiłku, porządnej kwerendy, wyostrzonej uwagi i wszechstronnej metody badawczej. Dlatego z uznaniem i szacunkiem należy odnieść się do inicjatywy Pana prof. dra hab. Mirosława Krajewskiego, profesora Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, wybitnego historyka, politologa, wydawcy, prezesa Dobrzyńskiego Towarzystwa Naukowego, miłośnika i przyjaciela Sanktuarium Matki Bożej Bolesnej w Oborach i Ojców Karmelitów, który już wiele publikacji poświęcił i dedykował temu Sanktuarium i Zakonowi. Ojcowie Karmelici są w Oborach od roku 1605, gdzie pielęgnują i szerzą

kult Matki Bożej Bolesnej albowiem w ich kościele od chwili przybycia, w ołtarzu głównym, znajduje się rzeźba (figura) Matki Bożej Bolesnej (Pieta), która została wykonana prawdopodobnie na początku XV wieku przez karmelitę z konwentu bydgoskiego i w tym miejscu uznawana jest za cudowną. Figura Matki Bożej Bolesnej została w 1976 r. koronowana przez prymasa Polski kardynała Stefana Wyszyńskiego, a Matka Boża został nazwana Patronką ziemi dobrzyńskiej. Autor jest z tym szczególnym miejscem i Zakonem Karmelitów związany emocjonalnie, jest również fundatorem wielu tablic i współorganizatorem wielu ważnych wydarzeń patriotycznych, kulturalnych i religijnych.

Prezentowane opracowanie zostało poświęcone dwom wybitnym i zasłużonym zakonnikom tego zakonu – o. Mateuszowi Wojnarowskiemu (1934–2020) i o. Michałowi Wojnarowskiemu (1938–2020), orędownikom kultu Matki Bożej Bolesnej i postulatorów koronacji Jej Wizerunku w dniu 18 lipca 1976 r. Publikacja, poza ufundowaną w kościele w Oborach tablicą pamięci ku ich czci, ma za cel – jak wskazał we *wprowadzeniu* Autor – „dozgonny hołd dla pokornych, cichych, gorliwych, pracowitych, a jednocześnie wielkich sercem i głęboką wiarą wspomnianych wyżej Zakonników” (s. 8).

Publikacja składa się ze *spisu treści* (s. 5) *wprowadzenia* (s. 9–11), *wykazu zastosowanych skrótów i skrótów bibliograficznych* (s. 12), pięciu zatytułowanych *rozdziałów* (s. 13–171), bogatego *wykazu źródeł i literatury* (s. 172–178). Poza tym publikacja zawiera około 100 zdjęć przybliżających historię Sanktuarium Matki Bożej Bolesnej w Oborach i ukazujących biografię, życie i działalność dwóch zakonników rodzonych braci – Mateusza i Michała Wojnarowskich, które ubogacają publikację i unaocniają wiele ważnych wydarzeń, a także wiele tabel biograficznych ukazujących historię ich życia i działalności. Poszczególne rozdziały stanowią logiczną całość, są spójne, logicznie usystematyzowane i całościowo realizują podjęte zagadnienie poczynając od ukazania pierwszych zakonników oborskich do koronacji łaskami wslawionej figury Matki Bożej Bolesnej (1605–1976), poprzez przyczynek do biografii śp. Ojca Mateusza i Ojca Michała, ich wspólne korzenie i bratnią bliskość, przywiązanie i działanie w zakonie, kończąc na wspomnieniach i słowach przepełnionych miłością i wdzięcznością o ich życiu, pracy i działalności. Struktura publikacji jest poprawna metodologicznie i w sposób właściwy oraz w miarę pełny realizuje wytyczony cel opracowania.

Rozdział pierwszy zatytułowany *Od pierwszych zakonników do koronacji łaskami wstawionej figury Matki Bożej Bolesnej (1606–1976)* – s. 13–24) stanowi krótkie wprowadzenie historyczne w tematykę życia i działalności braci Wojnarowskich jako karmelitów. Autor przybliża dzieje ziemi dobrzyńskiej wiele razy wydzieranej przez Zakon Krzyżacki i mieczem przywracanej przez polskich królów do Macierzy, w tym miejscowości Obory należącej do Anny i Łukasza Rudzowskich. Opisuje fundację klasztoru karmelitów i przybycie ich w 1606 r. do Obór wraz z figurą Matki Bożej Bolesnej, zgodnie z umową zawartą między bydgoskimi karmelitami a właścicielami Obór, budowę pierwszego kościoła i zabudowań klasztornych oraz dalszy rozwój zakonu oraz kultu Marki Bożej i budowę nowego murowanego kościoła wraz z klasztorem. W rozdziale tym znajdujemy również opis Piety Oborskiej, która powstała w ostatnich dziesięcioleciach XIV wieku jej kult, koronację cudownego wizerunku w 1976 r. oraz utworzenie parafii, ważniejsze jubileusze i cały kompleks kultu religijnego wraz z Kalwarią Oborską. Ta część publikacji pozwala poznać dzieje, historię miejscowości Obory w ziemi dobrzyńskiej związane z Zakonem Karmelitów i kultem Matki Bożej Bolesnej.

Przyczynek do biografii śp. Ojca Mateusza Wojnarowskiego, to tytuł drugiego rozdziału (s. 25–96), który faktycznie stanowi takowy przyczynek do biografii wspomnianego karmelity, żyjącego w latach 1934–2020, który przybył do Obór w roku 1963 i pełnił przez pięć lat funkcję podprzeora. Po dwuletnim pobycie w Krakowie ponownie wrócił do klasztoru do Obór, gdzie powierzono mu obowiązki przeora Domu Nowicjackiego. Pełniąc ten urząd poprzez swoje gorliwe działania, twórczy wysiłek i wielkie zaangażowanie przyczynił się do odrestaurowania figury Matki Bożej, przeprowadził wiele prac inwestycyjnych, remontowych, duszpasterskich przyczyniając się do koronacji cudownej Piety. Podjął też starania o utworzenie parafii przy klasztorze w Oborach. Po bezskutecznych staraniach przez dziesięciolecia jego poprzedników przyniosły one pozytywny rezultat albowiem biskup płocki dnia 17 października 1971 r. erygował w Oborach parafię, której proboszczem został Mateusz Wojnarowski. Profesor Krajewski opisuje poczynania Ojca Wojnarowskiego, wymienia jego zasługi i podjęte przedsięwzięcia materialne, ekonomiczne, inwestycyjne i duszpasterskie ilustrując to licznymi zdjęciami. Szczegółowo przedstawia, wręcz relacjonuje uroczystości koronacyjne figury Matki

Bożej Bolesnej jakie miały miejsce 18 lipca 1976 r. z udziałem prymasa Polski kardynała Stefana Wyszyńskiego. Wskazuje też „jak koronacja łaskami wslawionej od wieków figury Matki Bożej Oborskiej ożywiła parafię, ale także wzmogła zainteresowanie Oborami całej bliższej i dalszej okolicy” (s. 53). Opisując dalszą działalność Ojca Wojnarowskiego, Autor wskazuje, że był on przeorem w oborach ponad 15 lat, z jedną kadencyjną przerwą i cieszył się ogromnym uznaniem, i szacunkiem parafian, swoich współbraci w zakonie, ale i przełożonych, w tym kolejnych prowincjałów. W sumie przebywał w Oborach przez 18 lat. Zasług Ojca Mateusza dla całej ziemi dobrzyńskiej, dla Kościoła, ojczyzny nie da się przecenić. Do dziś, jak pisze Autor, „niezmiennie jest wspominany jako gorliwy i wymagający kapłan, troskliwy kustosz i duszpasterz tego świętego miejsca” (s. 58). Ojciec Wojnarowski opuścił Obory 31 sierpnia 1988 r. zostając przeniesiony do Krakowa. W dalszej części rozdziału Profesor Krajewski przedstawia kalendarium życia i posługi Ojca Mateusza, opisuje jego późniejsze pobyty w Oborach z różnych okazji, ilustrując to zdjęciami, cytatami jego wypowiedzi, listów i testamentu, wreszcie zamieszczając zdjęcie nekrologu i uroczystości pogrzebowych, jak i kazań wygłoszonych podczas pogrzebu. Ojciec Wojnarowski zmarł 15 kwietnia 2020 r. Treść tej części opracowania jest bardzo ubogacająca, wnikliwie i ciekawie ukazując postać, życie i działalność tego karmelity jakże zasłużonego dla Obór i rozwoju kultu Matki Bożej i Zakonu Karmelitów.

Rozdział trzeci nosi tytuł: *Rodzony brat – śp. Ojciec Michał* (s. 97–148) i w swej treści ukazuje postać, życie i działalność młodszego o trzy lata rodzzonego brata Ojca Mateusza Wojnarowskiego – również karmelity – Ojca Michała Wojnarowskiego (1937–2020). Na początku Autor przybliża środowisko rodzinne obu braci, rodziców, dzieciństwo i naukę, pobyt w Nowicjacie u karmelitów w Oborach, a następnie święcenia kapłańskie przyjęte 24 lutego 1961 r., prymicje oraz jego działalność w zakonie. Jak w poprzednim rozdziale, poszczególne etapy życia i działalności Profesor Krajewski ilustruje licznymi zdjęciami, listami, dokumentami, które rozszerzają spektrum wiedzy o opisywanej osobie. W sposób szczególny Autor ukazuje okresy działalności Ojca Michała podczas jego pobytu w Oborach, a mianowicie w latach 1976–1985, kiedy to był przeorem klasztoru w Oborach (1982–1985) i ojcem duchownym, magistrem nowicjatu oraz prefektem kleryków. Pobyt ten został w tym

miejscu szczegółowo udokumentowany i opisany jako budujący przykład życia i działalności zakonnika zatroskanego o parafię Obory i kult Matki Bożej oraz o wspólnotę zakonną, kształcenie i przygotowanie kleryków do życia zakonnego i duszpasterskiego, gdyż w Oborach podczas swego całego pobytu był magistrem nowicjatu i ojcem duchownych.

W rozdziale czwartym znalazły się refleksje odnoszące się do pracy i działalności obu braci karmelitów – Ojca Mateusza i Ojca Michała pracujących w pewnych okresach swego życia w klasztorze karmelitańskim w Oborach. Ta część publikacji zatytułowana *Zawsze razem... jeden drugiego...* (s. 149–157) przybliży czytelnikowi miejsce i czas urodzenia i pochodzenia zakonników, a mianowicie miejscowość Słotowa z przydomową kapliczką, rodzinę i najbliższych – rodziców, dwóch braci – Jana i Franciszka i siostrę – Teresę, która wstąpiła do karmelitanek-misjonarek i obecnie przebywa w Rzymie. Opisuje ich wspólne coroczne przyjazdy do rodzinnego domu, do karmelickiego klasztoru w Gdańsku i do Obór. Wydarzenie te również ilustrowane są licznymi zdjęciami ubogającymi opracowanie. Rozdział ten kończy kazanie prowincjała karmelitów wygłoszone w czasie Mszy św. żałobnej za śp. Ojca Michała Wojnarowskiego.

Ostatni, piąty rozdział, pt. *Mysli przepętlione miłością i wdzięcznością* (s. 159–171) zawiera liczne pisemne wspomnienia o braciach Wojnarowskich, a mianowicie: o. Andrzeja Zonko, o. Mariusza Płuciennika, pp. Krystyny i Józefa Świderskich, s. Zofii Wojnarowskiej – rodzonej siostry karmelitów oraz wielu innych osób, którzy na profilu internetowym Autora umieścili swoje wspomnienia i wyrazy wdzięczności po śmierci Ojca Mateusza i Michała. W ostatnim podtytule tego rozdziału zatytułowanym *Pamięć przekuta w kamień* (s. 169–171), Profesor Krajewski pisze, że „już w dniu pogrzebu Ojca Mateusza 21 kwietnia 2020 r. w klasztorze w Trutowie w rozmowie z obecnymi tam karmelitami pojawiła się inicjatywa upamiętnienia ich zasług dla Kościoła lokalnego, tj. Obór i całej ziemi dobrzyńskiej” (s. 169). Ostateczne ustalenia w sprawie fundacji tablicy epitafijnej poświęconej zmarłym Ojcom zapadła 11 czerwca 2020 r. w klasztorze oborskim w obecności prowincjała karmelitów. Uroczystość jej odsłonięcia i poświęcenia miała miejsce w klasztorze w Oborach 18 lipca 2020. Zdjęcie tablicy zamyka treść rozdziału, a sam Autor zamieszcza słowa: „Epitafijna tablica musiała powstać, gdyż taka była potrzeba serca piszącego te słowa; taka – jak się nie mylę – była również wola

Ich Przełożonych i Współbraci. Niech stanie się tak, jak mówił prorok mniejszy Habakuk, *albowiem kamień z muru wołać będzie*” (s. 170).

W sumie Pan profesor Mirosław Krajewski jako wybitny znawca i miłośnik historii, także tej z zakresu „małych ojczyzn” – ziemi dobrzyńskiej, przybliżył i dał czytelnikowi wartościowe, ciekawe i twórcze dzieło przybliżające i ukazujące przede wszystkim dwóch wybitnych i znamienitych karmelitów Ojców Mateusza i Michała Wojnarowskich, ich życie i działalność zakonną, ale również przedstawiając szersze tło ich twórczej pracy i działalności w zakonie karmelickim w wieloma akcentami biograficznymi, jak i historię pobytu i działalności Zakonu Karmelitów w Oborach, samego sanktuarium i kultu Matki Bożej Bolesnej. W publikacji znajdujemy wiele wątków osobistych i emocjonalnych Autora, wskazujących na jego ściśle związki z zakonem karmelitańskim, sanktuarium w Oborach oraz historią ziemi dobrzyńskiej.

Na zauważenie zasługuje bogata płaszczyzna źródłowa publikacji, jak i wykorzystanie literatury pomocniczej, przez co publikacja nabiera waloru naukowego. Bez wątpienia prezentowane opracowanie stanowi ważne i znaczące wydarzenie dla historyków, a przede wszystkim miłośników i osób interesujących się „Małymi Ojczyznami”, w tym przypadku ziemią dobrzyńską, działalnością karmelitów w Oborach, jak też dla samego zakonu karmelitów i mieszkańców tego regionu. Tym samym stanowi cenne i ubogacające przedsięwzięcie z zakresu historii, historii Kościoła, jak i historii „małych Ojczyzn”. Jest publikacją dojrzałą, bardzo dobrze udokumentowaną i wartościową z punktu widzenia naukowego, jak i popularnonaukowego.